

[forEducation-and-Skills-of-the-Chairperson-of-the-Expert-Group-on-Fixed-Term-and-Part-Time-Employment-inPrimary-and-Second-Level-Education-in-Ireland.pdf](#)

Гвоздй С. П., д.пед.н., доцент,
завідувач кафедри здоров'я людини та цивільної безпеки
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)
spgvozdiy77@onu.edu.ua

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В умовах входження до європейського освітнього простору значно підвищуються вимоги до якості педагогічної освіти, потребує істотного вдосконалення та модернізації професійна підготовка майбутніх учителів. Актуальним є вивчення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів біології та його впровадження в освітній процес вітчизняних закладів вищої освіти.

Методична підготовка майбутніх учителів біології в європейських країнах (Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Болгарія, Франція, Німеччина, Чехія, Румунія,) забезпечується опануванням студентами дисципліни «Дидактика біології» та інших практико-орієнтованих дисциплін методичного циклу, вирішенням конкретних педагогічних ситуацій та проходженням педагогічної практики в загальноосвітніх навчальних закладах. Під час навчання методичних дисциплін використовують сучасні методи та технології навчання (інтерактивні, проєктні, «педагогічна майстерня», кейс-технології, портфоліо, інформаційно-комунікаційні технології та ін.) [3].

Так, в університетах Чехії та Словаччини викладачі працюють над запровадженням новітніх підходів у підготовці майбутніх учителів біології, використанням інноваційних форм і методів навчання, застосуванням комп'ютерних технологій

тощо. У Чехії більше значення надають використанню методу проектів у школі та вишах, а в Словаччині – провадженню цифрових технологій навчання, мотивації учнів, позакласній і позашкільній діяльності, реалізації виховних аспектів у викладанні біології тощо. В університетах успішно функціонують спеціалізовані кафедри дидактики біології або дидактики природничих наук.

Методична підготовка майбутніх учителів біології в університетах Польщі теж має практико-орієнтований характер і спрямована на формування професійних якостей майбутнього педагога, засвоєння певного кола знань, вироблення відповідних умінь. У змісті підготовки передбачено вивчення питань стратегії навчання, формування мотивації, ставлень учнів, розвиток творчого мислення, робота з учнями з особливими освітніми потребами тощо. У деяких університетах створені лабораторії дидактики біології, в яких досліджують актуальні проблеми методики навчання біології, організують співпрацю зі школами, займаються вдосконаленням підготовки майбутніх педагогів для різних типів середніх навчальних закладів.

Порівняно з Україною, підготовка майбутніх учителів біології у Бельгії має такі переваги: 1) зміст біологічних дисциплін більш сучасний, ніж в Україні, відповідає розвитку біологічної науки; 2) наявні актуальні спеціалізації у магістратурі та вибіркові дисципліни у програмі бакалавра; 3) виокремлено спеціальний модуль (цикл) дисциплін дидактичного спрямування (30 кредитів) для майбутніх учителів середньої школи; 4) над теоретичним навчанням переважають практичні заняття, виконуються вправи та лабораторні роботи; 5) надається пріоритет груповій роботі студентів, використанню інноваційних технологій навчання (педагогічна майстерність). Вища педагогічна освіта франкомовної Бельгії подібна до вищої освіти Франції за типами вишів, проте в Бельгії біологія є окремим предметом в середній школі, на відміну від Франції,

необхідно готувати окремо вчителів біології, а не вчителів природничих наук. Важливе значення в Бельгії надають формуванню дослідницької компетентності студентів (вивчення спеціальних дисциплін, виконання проєктів, індивідуальних інтегрованих робіт, проведення семінарів), на відміну від нашого досвіду, де у більшості закладів вищої освіти передбачено вивчення лише однієї навчальної дисципліни наукового спрямування («Основи наукових досліджень» /«Методологія наукових досліджень») [4].

На пострадянському просторі проблема методичної підготовки майбутніх учителів біології найбільш розроблена в Російській Федерації, оскільки там залишилося «наукове ядро» учених-методистів, зокрема й українського походження (Д. Трайтак, О. Арбузова, Л. Булавинцева та ін.) [1, 2].

Серед досягнень білоруських учених численні навчальні посібники з методики навчання біології та дисципліни і спецкурси методичного спрямування: «Методика викладання біології та шкільного експерименту», «Методика дослідницької роботи на пришкольній території», «Шкільний біологічний експеримент», «Методика позакласної і позашкільної роботи з ботаніки» та ін.. Цікавим видається розроблена В. Гричицом система рейтингового оцінювання студентів з дисципліни «Методика навчання біології» на лабораторних заняттях [6]. Наприклад, за грамотний аналіз уроку – «+1» бал, під час проведення уроку «-1» бал за кожне упущення, як-от: застосовано лише один метод; матеріал викладено тільки у вигляді лекції; використано лише матеріал підручника; відсутній контакт із класом; учитель не реагує на те, що учні займаються сторонніми справами; немає роботи з підручником, із робочим зошитом; не було первинного закріплення знань тощо [6].

У Республіці Казахстан учені досліджують особливості використання нових технологій навчання біології, зокрема модульного навчання (Н. Кобітева), проблемно-модульного

навчання (Г. Сабірова, М. Коротич), колективного способу навчання (Є. Куликова), комп'ютерної технології, технології проблемного навчання, дослідного та інтегрованого навчання (М. Ключникова) [5].

У Молдові методична підготовка майбутніх учителів наближена до якісних стандартів ЄС. У навчальному процесі інтенсивно реалізують компетентісно-орієнтований підхід, визначено загальні та спеціальні компетенції, якими мають володіти майбутні педагоги, розроблено стандарти ефективності навчання. У країні запроваджено – курикулум – систему документів, що регламентують викладання, оцінювання та управління освітнім процесом, застосовують інтерактивні методи навчання, комп'ютерні технології, метод проектів, портфоліо та ін. [5].

Методика підготовки майбутніх учителів біології в Українських закладах вищої освіти наближена до зарубіжних шкіл, використовуються інноваційні підходи та технології навчання. Проте є прогалини щодо престижності спеціальності майбутнього вчителя, на етапі вибору професії та вступу до вишу на педагогічні спеціальності природничого циклу. Низька мотивація як у вчителів до викладання, так і в учнів до вивчення дисциплін природничого циклу, біології зокрема, призводить до падіння кількості вступників на ці спеціальності. З боку держави доцільним вважається запровадження більш високих коефіцієнтів для вступу на педагогічні спеціальності, покращення фінансування вишів для закупівлі сучасного навчального обладнання (комп'ютери, мультимедійні дошки, проектори тощо).

На нашу думку, проведення регулярних профорієнтаційних зустрічей зі школярами протягом навчального року на базі закладів вищої освіти із демонстрацією можливостей біологічних лабораторій, науково-дослідних установ, поясненням прагматичності знань про довкілля, власний

організм, флору та фауну будуть сприяти інтересу учнів до біології, а в подальшому – вступу на спеціальності педагогічного спрямування.

Отже, практико-орієнтована підготовка майбутніх учителів біології із застосуванням інноваційних технологій навчання із наближенням до потреб сучасної особистості підвищить рейтинг «Біології» на освітянському просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азизова И. Ю. Гуманитаризация методической подготовки студентов – биологов как основа становления субъектной позиции в культуре / И. Ю. Азизова // Астраханский вестник экологического образования. – 2012. – № 4 (22). – С. 130-134.

2. Булавинцева Л. Методическая подготовка учителя биологии: Основы, концепция, система гуманистически ориентированной методической подготовки: монография / Л. Булавинцева. – Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing, 2011. – 132 с.

3. Грицай Н. Б. Методична підготовка майбутніх учителів біології в Європейському освітньому просторі / Н. Б. Грицай // Український педагогічний журнал. – 2017. – № 3. – С. 62-69.

4. Грицай Н. Б. Підготовка майбутніх учителів біології у франкомовних університетах Бельгії / Н. Б. Грицай // Витоки педагогічної майстерності. – 2017. – Випуск 19. – С. 83-90.

5. Грицай Н. Зарубіжний досвід методичної підготовки майбутніх учителів біології у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiiia-1/3520-zarubizhnyy-dosvid-metodychnoyi-pidhotovky-maybutnikh-uchyteliv-biolohiyi-u-vyshchyykh-navchalnykh-zakladykh>

6. Гричик В. В. Методика преподавания биологии и экологии. Критерии рейтинговой оценки студентов по курсу МПБ [Электронный ресурс] / В. В. Гричик. – Режим доступа: <http://bio.bsu.by/ecology/biocoteach.html>